

Makale Künyesi (Araştırma): Turan, M. (2023). Lâmi'î Çelebi'nin aruz risalesi. *Çukurova Üniversitesi Türkoloji Araştırmaları Dergisi*, 8(1), 156-190.

<https://doi.org/10.32321/cutad.1246580>

LÂMÎ'Î ÇELEBİ'NİN ARUZ RİSALESİ

Muhittin TURAN¹

ÖZET

Eski Türk edebiyatında aruz veznini konu edinen eserler daha çok belagat kitaplarında bir bölüm ya da müstakil olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu çalışmalarda veznin tarihi hakkında verilen bilgilerin yanı sıra vezinlerin sâlim ve fer'leri, bahirler, daireler vb. hususlarda manzum veya mensur olarak malumat verilmiştir. Gerek belagat kitapları içerisinde yer alan gerekse müstakil olarak kaleme alınan bazı aruz risaleleri, aruz ilminin genel kurallarını ortaya koyduklarından, onlardan sonra bu alanda yazılan eserler de öncekilerini takip etmiştir. Diğer bir ifade ile bu risalelerin özellikle içerdikleri ıstılahları ve örnek beyitleri kendilerinden sonra kaleme alınmış risalelere örnek teşkil etmiştir. Bu durumun, söz konusu eserlerin ya tarihi süreç içerisinde birbirlerinden etkilenmesinden ya da ittihaz ettikleri ortak bir modelin varlığından kaynaklandığı söylenebilir. Bu bağlamda Reşidüddîn-i Vatvât (öl. 1177)'ın *Hadâ'iku's-Sihr fi-Dakâyıki's-Şi'r'i*, İrânî Şerefüddîn-i Râmî (XIV. yy.)'nin *Enîsü'l-Uşşâk*'ı gerek Anadolu sahasında gerekse İran ve Arap coğrafyasında bu konularda yazılmış eserlere, özellikle örnek beyitler ve diğer bazı mensur bölümler noktasında bir model oluşturmuştur. Dolayısıyla bu anlamda bir silsilenin veya sınırlı bir geleneğin oluştuğunu söylemek mümkündür. Bu silsilenin halkalarından birini XVI. yy. Divan şairi Lâmi'î Çelebi'nin aruz risalesi oluşturmaktadır. 5 varak gibi küçük bir hacme sahip olan eser, içeriği ve yapısı münasebetiyle dikkate değer olduğu kadar kendinden önce veya muasırları tarafından kaleme alınmış bu konudaki eserlerle azımsanmayacak derecede ortak örnek beyitler içermektedir. Bu yazıda, öncelikle aruz tarihi hakkında hatırlatıcı ve muhtasar bilgiler verilecektir. Ardından uzun zamandır araştırmacıların istifadesinde olmayan ve *Şerefü'l-İnsân*'da mevcudiyetinden bahsedilen Lâmi'î Çelebi'nin Konya İl Halk Kütüphanesi 42 Kon 5811/2 demirbaş numarasında "Evezân-ı Arûz" adıyla kayıtlı olan aruz risalesi hakkında tanıtıcı bilgiler aktarılacak, aynı zamanda söz konusu eserin Lâmi'î Çelebi'ye aidiyeti bu sahadaki eserlerden örneklerle kanıtlanacaktır. Son olarak da risalenin çeviri yazılı metni verilecektir.

Anahtar kelimeler: Lâmi'î Çelebi, aruz, aruz risalesi.

GİRİŞ

Aruz vezninin temel konuları, Anadolu'da veya Anadolu'nun dışında belli başlı müellifler tarafından ortaya konmuştur. "Aruz ilmini tesis eden ve sistemli bir hâle getiren *Kitâbu'l-'Ayn* isimli eserin müellifi Halîl bin Ahmed (öl. 791) ve daha sonra el-

¹ Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Doç. Dr. muhit_33@hotmail.com
<https://orcid.org/0000-0003-1499-7916>

Ahfeş el-Evsat (öl. 831) ile birlikte Arap aruzu ilk ürünlerini vermiştir. Halîl bin Ahmed, kendi zamanına kadar gelen bütün şiirleri layıkıyla incelemiş, bir çıkarım yapmış ve aruz veznini on beş bahir ve beş daire olarak tanzim etmiştir” (Turan, 2019, s. 108). “El-Mu’cem fi Me’âyîri Eş’âri’l-Acem müellifi Şems-i Kays (öl. 1236’dan sonra) bu sistemi on dört bahir ve dört daire şeklinde düzenlemiştir. Diğer aruz nazariyecileri arasında sayabileceğimiz Hasan Kattân-ı Mervezî (1073-1154) de rubai nazım şeklinin Ahrem ve Ahreb şecerelerini ortaya koymuş ve bunları yirmi dört vezne ayırmıştır (Abbâs İkbâl Âştîyânî, 1350, s. 274). Bunun yanında el-Cevherî (öl. 1009’dan önce)’nin *Kitâbu Arûzi’l-Varaka* isimli eseri, Hâce Nasîrüddîn-i Tûsî (öl. 1275)’nin *Mi’yârü’l-Eş’âr*’ı (Çetin, 1991, s. 432), Reşîdüddîn-i Vatvât (öl. 1177)’in *Risâle-i Arûz*’u ve Abdurrahmân-ı Câmî’nin (öl. 1493) *Risâle-i Arûz*’u, Halîl bin Ahmed’den sonra aruz konusunda görüş ve tasarruflar içeren eserler arasında sayılabilir” (Turan, 2019, s. 109). Ayrıca el-Ahfeş el-Evsat, *Kitâbu’l-Kavâfi* isimli risalesiyle var olan bahirlere mütedârik bahrini de ekledikten sonra bahir sayısı on altıya çıkmış ve sonrasında “Arap lisanîyatçıları bunu artık değişmez bir kaide şeklinde muhafaza ederek şairlerin bu muayyen daireden dışarı çıkmalarını şiddetle menetmeye çalışmışlardır” (Köprülü, 2003, s. 159).

Genel çerçevesi tarihî süreç içerisinde müellifler tarafından belirlenmiş olan aruz risalelerini daha sonra bu alanda kaleme alınan eserler takip etmiştir. Bu tür eserleri kaleme alan Osmanlı müelliflerinin her defasında bunların bazılarını farklı örnek beyitler ve bazı bilgiler ekleyerek onları yeniden oluşturduklarını, dolayısıyla Arap ve İran edebiyatçılarından diğer alanlarda olduğu gibi aruz konusunda da tercüme ve tadil yoluyla birçok telif eser ortaya koyduklarını söyleyebiliriz. Bu orijinal ama büyük bir teceddüdü içermeyen eserlerin, müellifler tarafından aruz ilmine eklenecek ve üzerinde tasarrufla bulunulabilecek farklı bir yönünün kalmadığı düşüncesi bu tür eserlerin bu şekilde ortaya çıkmasına sebep teşkil etmiştir denebilir. Bu durumu, aruz ve belagat tarihi üzerinden şu şahitleriyle verebiliriz. Reşîdüddîn-i Vatvât (öl. 1177)’in *Hadâ’iku’s-Sihr fî-Dakâyıki’ş-Şi’r* adlı eseri, özellikle Anadolu’da aruz ilmi konusunda örnek alınmış bir eserdir. Bunlar arasında Muslihiddin Mustafa Surûrî (1491-1562) *Bahru’l-Ma’ârif* (telif 1549) isimli eserinin “mukaddime kısmındaki 44 tariften 21’inde *Hadâiku’s-Sihr*’den faydalanmış, bazı örnekler yine bu eserden alınmıştır. İkinci bölümü ise yine bu eserin muhtasar bir özeti şeklinde olup maddeler *Hadâiku’s-Sihr*’deki sırasıyla yer almıştır. Hatta örnek getirilen ayet, hadis, Arapça diğer mensur ibare ve beyitler iki beyit dışında bütünüyle adı geçen eserden alınmıştır” (Saraç, 2001, s. 644). Muslihuddin Mustafa Surûrî’nin *Bahru’l-Ma’ârif*’inin “ikinci Makale”si, Reşîdüddîn-i Vatvât’ın *Hadâiku’s-Sihr*’inin muhtasar bir tercümesi mahiyetindedir (Şafak, 1997, s. 219). Ayrıca *Bahru’l-Ma’ârif*’teki Türkçe beyit örneklerinin Divan edebiyatının erken döneminde yaşamış ve kurucularından sayılan Şeyhî (öl. 1429’dan sonra)’nin şiirlerinden alınmış olduğunu ve eserin Arap ve Fars dillerindeki konu ile ilgili kitaplardan yararlanılarak hazırlandığını da ekleyelim (Güleç, 2001, s. 233-234). Ahmedî (öl. 1412-13)’nin *Bedâyi’u’s-sihr fî-sanâyi’i’ş-Şi’r* adlı eserinin mukaddimesinde bu eserin Reşîdüddîn-i Vatvât’ın *Hadâiku’s-Sihr*’inin bir özeti olduğu, onunla aynı konuları ihtiva ettiği ve beyit örneklerinin de artırıldığı bilinmektedir (Çetin, 1952, s. 104). XVI. yy. şairi Mu’îdî tarafından yazılan ve sadece teşbihin konu edildiği *Miftâhu’t-Teşbih*’te İranlı Şerefüddîn-i Râmî (XIV. yy.)’nin

Fars edebiyatında kullanılan teşbihleri açıklamak için kaleme aldığı *Enîsü'l-Uşşâk*'² örnek alınır (Erünsal, 1988, s. 220). *Kitabu Câmii Envâi'l-Edebi'l-Fârisi* Ahmed Bardahî'nin (d. 1446) 1502'de yazdığı beş bölümden oluşan eseridir. Edebî bilgilerin verildiği beşinci bölüm olan *Der-kavâ'id-i şî'riyye ve tecnisât ü teşbihât-ı gazeliyyât ve mecâz-ı mürsel ve arûz ve asl-ı ta'miyede* “edebî sanatların ve edebiyat mefhumlarının tarifleri çok defa tek cümleliktir veya çok kısadır. Ayrıca tarifler, tabiatı icabı hep birbirine benzer. Bu bakımdan yalnız bu, Şeyh Ahmed (Bardahî)'in kendisinden evvel yazılmış Arapça ve Farsça edebî sanatları, arûz ve ta'miyeyi içine alan eserlerden faydalanmadığı neticesini doğurmaz. Üstelik örneklerinin çoğunun Farsça ve Arapça olması da tesirin varlığında şüphe bırakmaz” (Yetiş, 2000, s. 288). Lâmi'î Çelebi'nin aruz risalesi de kendinden önce, kendi döneminde ve kendinden sonra ortaya konan bu tür eserlerin teşkil ettiği silsilenin bir parçasıdır denebilir.

1. LÂMÎ'Î ÇELEBİ'NİN ARUZ RİSALESİNİN TANITILMASI

“Ezvân-ı Arûz” adıyla kayıtlı Konya İl Halk Kütüphanesi 42 Kon 5811/2 demirbaş numaralı eser, bir mecmua içerisinde yer almaktadır. Bu bakımdan eserin müellif hattı olmadığına kanaat getirebiliriz. 5 varaktan (5b-10a) ibaret olan eserin konu başları ve cetveller kırmızı, suyu filigranlıdır. Siyah tam meşin mıktelepli cilttir. 200X135 - 145X75 mm. ölçülerindedir. Nesih hatla yazılmıştır. Her sayfada 17 satır vardır. Eserin derkenarlarında muammalar vardır.

Eserin başı:

Lâmi'î Çelebî Evzân-ı 'Arûz ve Buḥūr Baḥr-i Hezec-i Müşemmen-i Sâlim

Gel imdi 'aql(1) ḡavvâş it eyâ 'ilm-i hüner-perver

'Arûz baḥrine sen dalup çıkarḡıl çün dür ü gevher (Lâmiî Çelebi, 5b³),

sonu ise

(Mişâluhu bi'l-Fârisî)

Şanemâ bi-nümâ ruḡ çün ḡamerî⁴

Beççe ḡufye kunî zi-naḡar çü peri

Tamam şud. (Lâmiî Çelebi, 10a) şeklindedir.

Manzume, rubai nazım şekliyle kaleme alınmıştır.⁵ Vezin adlarının hemen altında iki Türkçe örnek beyit ve ardından “Mişâluhu bi'l-Fârisî” başlığıyla aynı vezinde Farsça bir

² Bu makalede eserin telif tarihi 1423 olarak verilmiştir. Fakat bu tarihin müellifin ölüm tarihi ile uyuşmadığı görülmektedir. Bu konu ile ilgili şu alıntıyı verebiliriz: “Kâtib Çelebi'nin *Enîsü'l-Uşşâk*'ın 826/1423'da ve Reşidüddin Vatvât'ın eserinden bahsederken *Şakâ'ıku'l-Hadâ'ık* adıyla kaydettiği *Hadâ'ıku'l-Hakâ'ık*'ın 878'de (1473) yazıldığını belirtmesi yukarıdaki tarihlerle hiçbir şekilde uyuşmamaktadır. Şemseddin Sâmî'nin *Enîsü'l-Uşşâk* için telif tarihi olarak verdiği 831/1428 yılı da yanlış bir nakilden ibarettir” (Karaismailoğlu, C 34, 2007, s. 448).

³ Parantez içerisindeki rakam ve harf, nüshanın sayfasına işaret etmektedir.

⁴ Mısrada vezin aksamaktadır.

örnek beyit verilir. Dokuzuncu bahirde bu örnek beyit Arapça olarak verilmiştir. Ayrıca 26. bahrin ikinci beyti de Arapça cümledir. Bu örnek beyitler metnin sadece ilk bahrinde “et-Taḳṭī” başlığıyla takti’ edilir:

et-Taḳṭī⁶

Şabā peygām / ferverdīn / zi-sūy-ı gül / -sitān āred

‘Arūs-ı gül / niḳāb-ı ğon / çe ez-ruhsā / r per-dāred (Lâmiî Çelebi, 5b)

100 beyitten oluşan eser, aruzun hem sâlim hem de zihaf ve illetler münasebetiyle aldığı şekillerle (fer⁷) toplam 33 başlık/bahir hâlinde düzenlenmiştir.

Metinde yer alan bahir ve vezinler şunlardır:

1. Baḫr-i Hezec-i Müşemmen-i Sâlim: Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
2. Baḫr-i Hezec-i Müseddes-i Maḫzûf: Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün
3. Baḫr-i Hezec-i Müseddes-i Aḫreb-i Maḫbûz-ı Maḫzûf: Mef‘ülü mefâ‘ilün fe‘ülün
4. Baḫr-i Hezec-i Müşemmen-i Aḫreb-i Mekkûf-ı Maḫzûf: Mef‘ülü mefâ‘ilü mefâ‘ilü fe‘ülün
5. Baḫr-i Hezec-i Müşemmen-i Aḫreb: Mef‘ülü mefâ‘ilün mef‘ülü mefâ‘ilün
6. Baḫr-i Recez-i Müşemmen-i Sâlim: Müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün müstef‘ilün
7. Fer‘-i Recez: Fa‘ müfte‘ilün mefâ‘ilün fa‘
8. Baḫr-i Remel-i Müşemmen-i (Maḫzûf): Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
9. Baḫr-i Remel-i (Müseddes-i) Maḫzûf: Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün
10. Baḫr-i Remel-i Müşemmen-i Maḫbûn-ı Merbû‘: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
11. Remel-i Müseddes-i Maḫbûn-ı Maḫtû‘: Fe‘ilâtün fe‘ilâtün fe‘ilün
12. Baḫr-i Muzâri‘-i Müşemmen-i Aḫreb-i Mekkûf-ı Maḫzûf: Mef‘ülü fâ‘ilâtü mefâ‘ilü fâ‘ilün
13. Baḫr-i Münserih-i Maṭvî-i Mekşûf: Müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün
14. Baḫr-i Münserih-i Maṭvî: Müfte‘ilün fâ‘ilün müfte‘ilün fâ‘
15. Baḫr-i Serî‘-i Maṭvî: Müfte‘ilün müfte‘ilün fâ‘ilün
16. Baḫr-i Müctes: Mefâ‘ilün fe‘ilâtün mefâ‘ilün fa‘lât
17. Baḫr-i Ḥafîf-i Maṭvî: Fâ‘ilâtün mefâ‘ilün fe‘ilün
18. Baḫr-i Ḥafîf-i Maḫbûn: Fâ‘ilâtün mefâ‘ilün fa‘lün

⁵Metinde kullanılan kalıpların Ahrem ve Ahreb kalıpları olmadığı belirtilmelidir. Metnin esas amacı bahir ve vezinleri öğretmek olduğundan manzumede birçok vezin kullanılmıştır.

19. Baħr-i Ĥafif-i Munteħab: Fā' ilātü müfte' ilün fā' ilātü müfte' ilün
20. Baħr-i Müteķārib-i Sālim: Fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ülün
21. Baħr-i Müteķārib-i Maķşūr: Fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ül
22. Baħr-i Tavīl: Fe' ülün mefā' ilün fe' ülün mefā' ilün
23. Baħr-i Medīd: Fā' ilātün fā' ilātün fā' ilātün
24. Baħr-i Fer'-i Medīd: Müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün
25. Baħr-i Basīt: Müstef' ilün fā' ilün müstef' ilün fā' ilün
26. Baħr-i Basīt-i Maħbūn: Müstef' ilün fe' ilün müstef' ilün fe' ilün
27. Fer'-i Basīt: Müstef' ilün fe' ülün müstef' ilün fe' ülün
28. Baħr-i Kāmil: Mütefā' ilün mütefā' ilün mütefā' ilün mütefā' ilün
29. Baħr-i Kāmil-i Maķtūf: Mütefā' ilün fe' ülün mütefā' ilün fe' ülün
30. Baħr-i Vāfir: Müfā' aletün müfā' aletün müfā' aletün
31. Baħr-i Muķteďab: Müfā' aletün müfā' aletün fe' ülün
32. Baħr-i Mütedārik ve Rekzu'l-Ĥayl Nīz Gūyed: Fā' ilün fā' ilün fā' ilün fā' ilün
33. (Baħr-i Mütedārik-i Müşemmen-i Maħbūn): Fe' ilün fe' ilün fe' ilün fe' ilün

Aruz risalelerinin mukaddime bölümlerinde genellikle aruz ilminin önemi, tarihi, ıstılahları vb. bilgiler öğretici veya hatırlatıcı olarak verilir. İncelediğimiz eserde böyle bir bölüm yoktur. Besmelenin de yer almadığı eser hemen bahr-i hezec ile başlamaktadır. Eser hakkındaki bilgilerimizi sınırlandıran bu durumun yanında metnin tamamının elimizde olması, aruzun tüm bahirlerinin, yani 16 bahrin (hezec, recez, remel, muzâri', münserih, serî', müctes, hafif, müteķārib, tavīl, medīd, basīt, kâmil, vāfir, muktedab, mütedārik) hepsinin örnekleriyle verilmesi eseri zengin kılmaktadır.

Eserin bazı yerlerinin üstü çizilmiş veya silinmiş ve hemen yanlarına olması gereken kelime veya kelime grubu verilmiştir (7b, 8a, 8b, 9b). Telif tarihi hakkında herhangi bir bilgi bulunmayan eserin hemen her varağında vezin aksaklıkları vardır (5b, 6a, 7a, 7b, 8a, 8b, 9a, 9b...). Tüm bunlar eserin müellif hattı olabileceği ihtimalini artırmaktadır.

2. ESERİN LÂMÎ'Î ÇELEBÎ'YE AİDİYETİ VE BU KONUDA KALEME ALINMIŞ DİĞER ESERLERLE MÜNASEBETİ

Lâmi'î Çelebi, *Şerefü'l-İnsân* isimli eserinde günün yirmi dört saatine denk gelecek şekilde yirmi dört eserinin adını verir. Bunlardan biri de *Risâle-i Arûz*'dur (Eğri, 1997: 135). Lâmi'î hakkında bilgi veren bazı çalışmalarda müellifin sadece böyle bir eserinin mevcudiyetine değinilmiş ve eserin henüz bulunmadığı belirtilmiştir (Tezcan, 1979, s. 336; Kut, 2003, s. 97; Kılıç, 2022). Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 1656'da kayıtlı

olan eser ise müellifin *Manzûme-i Lugât* isimli eseridir⁶. Bu eser, Farsça ve Farsçada kullanılan Arapça kelimelerin Türkçe karşılıklarının verildiği 177 beyitlik bir lügattir (Kut, 2003, s. 97; 2015).

Araştırmalarımız esnasında rastladığımız bu risale, bir mecmuanın içerisinde yer almaktadır. 5a sayfasındaki “Fihrist-i Mecmû'a”da mecmuadaki eserlerin bir listesi verilmiştir. Bu listenin ikinci sırasında “Buhûr-ı Evzân Lâmi'î Çelebi” yazmaktadır. Hemen bir sonraki varakta gelen metnin başında da kırmızı mürekkeple “Lâmi'î Çelebi” yazmaktadır. Bu karinelerin yanında eserin Lâmi'î'ye aidiyetini kesinleştirecek bilgileri aşağıdaki şekilde verebiliriz.

Aruzla ilgili eserler ya belagat kitaplarının içerisinde yer bulur ya da doğrudan manzum veya mensur olarak kaleme alınır. Lâmi'î Çelebi'nin aruz risalesi manzum olarak yazılmıştır. Önce rubai nazım şekliyle iki beyit verilir ardından da Farsça örnek bir beyit gelmektedir. Bu örnek beyit ve ilk iki beyit, diğer bazı aruz kitaplarında verilen beyit örnekleri ile çok benzeşmektedir. Bu durum bazen aynılık arz eder. Dolayısıyla incelediğimiz metinde ve aruzu anlatan diğer kitaplarda mevcut olan örnek beyitlerin benzerlik/aynılık durumunu diğer eserlerle karşılaştırarak açıklamak gerekmektedir.

M. A. Yekta Saraç'ın, Müstakimzâde Süleyman Sadeddin (öl. 1788)'in 1773'te telif ettiği, giriş bölümünde aruz ile ilgili bazı bilgilerin yer aldığı ve bir Divan edebiyatı terimler sözlüğü olan *Istilahâtü's-Şi'riyye*'sinin, Ahmed Bardahî (d. 1446)'nin 1502'de kaleme aldığı *Kitabu Câmiî Envâi'l-Edebi'l-Fârisi* isimli eserinin beşinci bölümü olan *Der-kavâ'id-i şî'riyye ve tecnisât ü teşbîhât-ı gazeliyyât ve mecâz-ı mürsel ve arûz ve asl-ı ta'miye*'sinin ve Muslihuddin Mustafa Surûrî (1492-1562)'nin aruz, kafiye ve edebî sanatları anlattığı *Bahrü'l-Ma'ârif*'inin sadece mukaddime bölümlerini alarak aruz ilmi konusunda müelliflerin birbirlerinden nasıl etkilendiklerini veya ortak bir model eser aldıklarını şu örnekle verir:

“Bardahî: Amma bil ki bazıları demişler ki tab-ı vakkad ve zihn-i nakkad kimesnelere kavaid-i şîriyye ve aruz hacet değildir. Zira ki vicdan-ı insan ebyatın rekaketin ve sekametın kuvvet-i tabiatle temyiz edebilir ve lakin biz eydürüz kavaid-i şîriyye ve aruz bilmekte iki dürlü faide vardır. Biri oldur ki şiirün kanunın ve aruzun ıstılahatın bilür; kankı beyt kankı bahrdendir ve ne vezne yidüğün takti idüp çıkarabilir. İkinci oldur ki sahib-ı tab olmayanlara aruz kuvvettir. Aruzu bilmek küllisiyle beyti mevzun okur. Zira ki aruz mizandır, yani şiirün tarazisidür. Pes her beyti mizan ile muvazene eyler, dahi hiffetin ve sıkletin bilür, na-mevzun okunur ve dahi beyt olur ki aruziler katında mevzundur, amma sahib-ı tab katında mevzun gelmez, tabiate sakil gelür. Zira ki Arap şairleri bir beytde asıldan fer'a ve fer'dan asla nakl iderler. Beytin bir mısraı asl veznine ve bir mısraı fer veznine olur. Dahi tabiat anı temyiz idemez. Nâ-mevzûn sanur. Misal bi'ş-şir: *Fenzur ilâ dem'in cerâ fî mukley fî behçetî*... İşde bu beytin bir mısraı bir veznedir ve bir mısraı bir veznedir, mevzundur, manevidir. Amma tabiate rekik gelir.

⁶ Yapılan bazı çalışmalarda (Alpay, 1977, s. 132; Erünsal, 2016, s. 289; Ayan, 1994, s. 60) Manisa İl Halk Kütüphanesi 45 Hk 1656'daki bu lügatin Lâmi'î'nin aruz risalesi olduğu bilgisi verilmiş olsa da yukarıda da belirtildiği üzere demirbaştaki eser incelendiğinde bu eserin bir mecmuanın içerisinde 142b-152a sayfaları arasındaki *Manzûme-i Lügat* isimli eser olduğu görülecektir.

Arab şairleri şiirlerinde bunun gibi çokdur. Pes malûm oldu ki şiire hem tabiat hem aruz gerekmiş...

Müstakimzâde: Malûm ola ki tab'-ı selim-i vakkad ve zihn-i müstakim-i nakkad kimesneler fenn-i aruza muhtaç olmazlar. Zira ki vicdan-ı insan ebyat-ı manzumenin rekaketin ve eşar-ı mevzunenin sekametın kuvvet-i zekâ-yı tab hükmiyle temyiz idüp bilür dimişlerdür. Lâkin sahib-i tab-ı mühezzeb olmayan kimselere kuvvettür; aruz bilmek sebebi ile beyti mevzun okurlar. Zira ki aruz mizandır; anıla beytin hıffet ve sıkleti bilinür. Bazı beyit olur ki aruzîler katında mevzun, amma tab'a bi-vezn gelür ve sakil görünür. Zira (Arap) şairleri bir beytde asıldan fer'a varurlar, ferdan asla giderler. Bir mısraı asl üzerine ve bir mısraı fer üzerine söylenir. Tabiat onu temyiz idemez. Pes hem tabiat ve hem aruz lazım imiş...

Sürûri: İmdi bilgil ki ilm-i arûz bir ilm-i cezıldür ki egerçi bi-hasebi's-sûre eş'ara delıldür. Ve bir ilimdür ki hilye-i zürefa ve pıraye-i şürefadur ve şiir dimege bais-i kudret ve dinilmiş okumağa mûris-i kuvvettür. Ve bazıları dimişdür ki tab-ı mevzun olan kimesnenün aruza haceti yokdur. Beyt: *Men nedanem fâilâtün fâilât/Şi'r gûyem bihter ez ab-ı hayat*. Amma tahkik oldur ki aruz bilmekte iki faide vardır. Biri oldur ki aruzun ıstılahatın bilür. Ve her beytin kankı bahirden idügin tayin kılır. Ve ikinci fayidesi oldur ki aruz bilmek ile her şi'ri mevzun okur ki geh bazı beyit olur ki aruzîler yanında mevzun olur amma sahib-tab' onu [nâ ?] mevzun sanur. Zira şuara-yı Arab bir beytde asıldan fer'a fer'dan asla intikal iderler. Bir mısradâ asl veznine ve bir mısradâ fer' veznine giderler. Ehl-i tab onu fark idemez ve tarik-i müstakime gidemez. Şiir: *Fenzur ilâ dem'in cerâ fi mukleyy fi behçefi...* Bu beytin her mısraı mevzundur egerçi tab'a na-mevzun gelür. Bes malûm oldı ki beyti bilmekte mücerred tab' kifâyet etmez. İlm-i aruza hacet vardır. Her kim ki kemale talibdür bu ilmi öğrenmeye râğıbdur. Ta her beytin vezni ve bahrinün aynı malûm olup ve her bahrin salimi ve zahifi zahir ola. Ve gerekdür ki ashab-ı talebe evvel ıstılahat-ı şiiri beyan ideriz: Şiir lügatde bilmekdür ve ıstılahta lafz-ı mevzun-ı manevi dirler ki tarifi budur: eş-şi'rü kelamun mevzunun mukaffa ve muhayyel kasden..." (Saraç, 2001, s. 646-647).

Saraç, bu mukayeseli çalışma neticesinde yukarıdaki üç müellifin de gerek cümle gerek kelime kadrosu gerek ıstılahların sıralaması gerekse üslup bakımından Reşidüddin-i Vatvât'ın eserini ortak model aldığı sonucuna varmıştır: "Bahse konu olan üç risalenin giriş kısımlarından yukarıya yaptığımız alıntılarını mukayese ettiğimizde birçok cümlenin aynen tekrarlandığını görüyoruz. Bu konu ile ilgili diğer bir benzerlik ise kadro itibariyledir. Bardahî'nin eserinin bahse konu olan bölümündeki ıstılahlar ile Sürûri'nin eserinin mukaddimesindeki ıstılahların sıralamasını karşılaştırdığımızda ilginç bir durum gördük. Belli bir esasa göre sıralanmayan gelişigüzel intibamı veren bu sıralamada farklı maddeler istisna, müşterek maddeler aynı sırayı takip etmektedir... Bardahî'nin eserini zikredilen kadro itibari ile Sürûri'nin ve Vatvât'ın eseri ile karşılaştırmalarını yaptığımızda aynı tarz bir benzerlik gördük. Ayrıca Bardahî ve Müstakimzâde'nin eserleri ile Sürûri'nin eseri arasındaki üslup, cümle ve hatta kullanılan kelime benzerliğini de yukarıda örnekleri ile gösterdik. O halde Vatvât'ın eseri bu eserlerin takip ettikleri ortak örnektir" (Saraç, 2001, s. 647).

Bu örneklerin yanında aşağıda, bu durumu teyit edecek kabiliyette olan eserler kıyaslanmıştır. Lâmi'î Çelebi (1473-1532)'nin *Arûz Risâlesi*'nden, XVII. yy. müellifi Alî bin Hüseyin Hüsâmeddîn-i Amasî'nin dört bölümden oluşan ve dördüncü bölümünde aruz bahirleri ve vezinleri hakkında bilgiler veren *Risâletün Mine'l-'Arûz ve Istilâhı 'Şi'r* isimli eserinin son bölümünden ve Ahmed Bardahî'nin (d. 1446) yukarıda anılan eserinin aruzla ilgili olan beşinci bölümünden -ki bu bölüm mensur bir mukaddime ile başlar- sadece ilk üç bahir verilmiştir. Muhtasar olarak verdiğimiz bu örnekler aslında metinlerin tamamına yayılmış durumdadır. Hemen ardından da *Bahrü'l-Ma'ârif* ile Lâmi'î Çelebi (1473-1532)'nin *Arûz Risâlesi* karşılaştırılmıştır. Bu sayede bu örnekler XV, XVI ve XVII. asırlarda yaşayan müelliflerin aynı konuda nasıl birbirlerinden etkilendiklerini veya yukarıda değindiğimiz gibi ortak bir model aldıklarını ortaya koyması bakımından dikkat çekicidir.

Lâmi'î Çelebi'den:

(Lâmiî Çelebi, 5b) Lâmi'î Çelebî

Evezân-ı 'Arûz ve Buhûr

Bahr-i hezec-i müsemmen-i sâlim

Gel imdi 'aql(1) ğavvâş it eyâ 'ilm-i hüner-perver
'Arûz bahrine sen dalup çıkarğıl çün dür ü gevher

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün

Buña dirler hezec sâlim ögünde dut eyâ ser-ver

Mişâluhu bi'l-Fârisî:

Şabâ peygâm-ı ferverdîn zi-süy-ı gül-sitân âred

'Arûs-ı gül niķâb-ı ğonçe ez-ruhsâr perdâred

et-takfî:

Şabâ peygâm / ferverdîn / zi-süy-ı gül / -sitân âred

'Arûs-ı gül / niķâb-ı ğon / çe ez-ruhsâ / r per-dâred

Bahr-i hezec-i müseddes-i maħzûf

Şaçun ve'l-Leyl yüzün âyet-i Nûr

Ruħun alnuğ durur nûrun 'alâ nûr

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ülün
Hezec maḥzûf budur aḡla ey ḡür

Miṣâluhu bi'l-Fârisî:

Tu ey dil-ber çünîn şîrîn ez ânî
Ki der-güften 'aceb şekker-dehânî

Baḡr-i hezec-i müseddes

'Âlim olanuḡ işi ferecdür
Cehl âdemiye ḡatı ḡaracdur

Mef'ülü mefâ'îlün fe'ülün
Bu baḡr müseddes-i hezecdür

Miṣâluhu bi'l-Fârisî:

Zülfet zi-dilem be-burd ârâm
Ber-men nazārî kun ey dil-ârâm...
(Lâmi'î Çelebi, 5b-6a)

Alî bin Hüseyin Hüsâmeddîn Amasî'den:⁷

Baḡr-i hezec, sâlim, müsemmenü'l-eczâ

Gel imdi akl-ı gavvâs it eyâ 'ilm ü hüner-perver
'Arûz-ı bahre sen talup çıkargıl dürrile gevher

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Buḡa dîrler hezec sâlim öḡünḡde tut eyâ server

⁷ Alıntı metinlerin çeviri yazı düzenine dokunulmamıştır.

Misâluhu fi'l-Fârisî:

Sabâ peygâm-ı ferverdîn zi-sûy-ı gülsitân âred
'Arûs-ı gül nikâb-ı gonçe ez-ruhsâr perdâred

Bahr-i hezec mahzûf-ı müseddes

Saçıñ ve'l-Leyl yüzüñ âyet-i Nûr
Ruhuñ alnıñ nedir nûrun 'alâ nûr

Mefâ'îlün mefâ'îlün fa'ûlün
Hezec mahzûf budur aña ey hûr

Misâluhu fi'l-Fârisî:

Tu ey dilber çunîn şîrîn ez ânî
Ki der güften 'aceb şekker-zebânî

Bahr-i hezec-i müseddes

'Âlim olanıñ işi ferecdir
Cehl âdemîye katı harecdir

Mef'ûlü mefâ'îlün fa'ûlün
Bu bahr-i müseddes-i hezecedir

Misâluhu fi'l-Fârisî:

Zülfet zi-dilem be-bürd ârâm
Ber men nazarî kün ey dil-ârâm ...
(Coşkun, 2003, s. 121-122)

Bardahî'den:

Bahr-i hezec-i salim-i müsemmen

Gel imdi 'aklı gavnâs it ayâ 'ilmi hüner-perver
'Arûz-ı bahra sen tâlib çıkargıl dürrle cevher

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Buña dirler hezec sâlim ögün̈de tut ayâ server

Misâl bi'l-Fârisî:

Sabâ peygâm-ı ferverdîn zi-sûy-ı gülsitân âred
'Arûs-ı gül nikâb-ı gonçe ez-ruhsâr perdâred

Bahr-i hezec-i mahzûf-ı müseddes

Ruhun̈ alnuñ nedür nûrun 'alâ nûr
[Olur üstinde zülf 'ârız-ı kâfûr]

Mefâ'îlün mefâ'îlün fe'ûlün
Hezec mahzûf budur añla ey hûr

Misâl bi'l-Fârisî:

Tu ey dilber çunîn şîrîn ez ânî
Ki der güften 'aceb şekker-zebânî

Bahr-i hezec-i müseddes-i makbûz

Gülsün dir iseñ yüzün̈ ferecden
'İlm okı halâs bul harecden

Mef'ûlü mefâ'ilün fe'ûlün
Geç bahr-i müseddes-i hezecedden

Misâl bi'l-Fârisî:

Zülfet zi-dilem be-bürd ârâm
Ber men nazarî kün ey dil-ârâm ...
(Sevgi, 2008, s. 42)

Aşağıda da *Bahrü'l-Ma'ârif* ile Lâmi'î'nin eserlerinin muhtelif yerlerindeki benzerlik/aynılıklar verilmiştir.

Bahrü'l-Ma'ârif'ten:

Gel imdi 'aklı gavvâs it eyâ 'ilm (ü) hüner-perver
'Arûz bahrine tâlibsın çıkargıl dürr-ile gevher

Mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün mefâ'ilün
Buña dirlir hezec sâlim ögünjde dut eyâ server
(Şafak, 1991, s. 16)

...

Nisbet idersem yüzünü aya güne gelmez yakîn
İnanmaz-iseñ elüñe âyîne alup bir bakın

Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün
Sâlim recez işbu durur 'ilme'l-yakîn 'ayne'l-yakîn
(Şafak, 1991, s. 16)

...

Şehâ dilesen ki sen bilesin bu vâfiri hoş
Uyar dil-i 'aklı cânı fehimüñe bile koş

Müfâ'iletün Müfâ'iletün Müfâ'iletün
Buña 'Arabî buhur düşer kalanı boş
(Şafak, 1991, s. 20)

Nazar idicek bu cemâlünje gözümünj ziyâsı mezîd olur
Lebününj beyânın ider-isem dil ü cân şafâsı mezîd olur

Mütefâ'ilün mütefâ'ilün mütefâ'ilün mütefâ'ilün
Buña bañr-i kâmil oñur-iseñ sözününj behâsı mezîd olur
(Şafak, 1991, s. 20)

Lâmi'î Çelebi'den:

Gel imdi 'aql(1) ğavvâş it eyâ 'ilm-i hüner-perver
'Arûz baħrine sen dalup çıkarġıl çün dür ü gevher

Mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün mefâ'îlün
Buña dirler hezec sâlim öġünde dut eyâ ser-ver
(Lâmiî Çelebi, 5b)

Nisbet idersem yüzüñi Ay'a güne gelmez yakın
İşitmez isen eliñe âyîne alup bir baķın

Müstef'îlün müstef'îlün erba'a merrât⁸
Sâlim recez uşbu durur ayne'l-yakîn 'ilme'l-yakîn
(Lâmiî Çelebi, 6b)

Şehâ dilesen ki sen bilesin bu vâfir(i) hoş
Uyar dil ü cân fehmüñi 'aķluña bile қоş

Müfâ'âletün müfâ'âletün müfâ'âletün
Buña 'Arabî buħür düşer kalan(lar)ı boş
(Lâmiî Çelebi, 9b)

Nazar itdügümce cemâlüne gözümün ziyâsı mezîd olur
Beñün(ün) beyânın iderisem dil ü cân şafâsı mezîd olur

Mütefâ'îlün mütefâ'îlün mütefâ'îlün mütefâ'îlün
Buña baħr-i kâmil oķur-isem serv ü gül bahâsı mezîd olur
(Lâmiî Çelebi, 9b)

Süreç içerisinde bu tür eserlerin birbirlerine çok yakın benzerliklerde bulunduğu bilgisinden hareketle Lâmi'î Çelebi'nin *Risâle-i Arûz* isimli eserinin telif bir eser

⁸ Bu ifade yazmada veznin 4 tef'ileden oluştuğunu göstermek için kullanılmıştır.

olduğunu söyleyebiliriz. Çünkü eski Türk edebiyatının, aruz vezni gibi şekil yönüne hitap eden bu tür eserler, kendilerinden önce Türk, Arap veya Fars müelliflerince oluşturulmuş eserlerin üzerine çok şey koyamadığı için önceki müelliflerin bu konulardaki eserlerini örnek almışlardır. Var olan farklılıklar da kendisini daha çok beyit sayıları, aruz ve örneklerin çoğaltılması yönünde göstermiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki bu tür eserler nazım türleri gibi gelişim imkânı yakalayamamıştır fakat ortak bir modelden veya önceki eserlerden geniş ölçüde istifade etmiş olmaları onların “telif eser” niteliğini ortadan kaldırmamaktadır.

Lâmi'î Çelebi'nin söz konusu risalesi üzerine yakın zamanlarda bir yazı yayınlanmıştır (Kılıç, 2022). Bu yazıda Konya İl Halk Kütüphanesi 42 Kon 5811/2'deki risalenin Lâmi'î Çelebi'ye ait olmadığı öne sürülmüştür.⁹ Söz konusu yazıda şöyle denmektedir: “...ancak metnin içeriği bu eserin farklı bir eserden alıntılındığını göstermektedir. Bu metin Alî b. Hüseyin Hüsâmeddîn Amasî (ö. 875/1470)'nin *Risâletün Mine'l-'Arûz ve Istılâhü'ş-Şi'r* isimli eserinin bir bölümüdür” (Kılıç, 2022). Verilen bu bilgilerin, yukarıda verdiğimiz bilgilerle çeliştiği ortadadır. Öncelikle risaledeki benzerlik/aynılıklar, sadece Ali bin Amasî tarafından kaleme alınmamıştır, yani belirtilen “alıntılama” ilk Amasî tarafından yapılmamıştır. Yukarıda da belirtmeye çalıştığımız gibi Bardahî, Amasî, Müstakimzâde ve Muslihuddin Mustafa Surûrî'de de aynı/benzer metinler vardır. Ardından yazar “Dolayısıyla Konya Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki mezkûr yazmanın da Lâmi'î'ye ait olduğunu söylemek güçtür” diyerek, yukarıda ifade ettiği “alıntılındığı” ve “bu eserin Amasî'nin eserinin bir bölümünün olduğu” bilgileriyle ters düşmektedir. Ardından “Bu hâliyle, Lâmi'î Çelebi'nin bizzat kendisinin haber verdiği *Risâle-i 'Arûz / Risâle-i 'Arûz-ı Fârisî / Resâ'il-i 'Arûz* isimli eserin henüz bir nüshası tespit edilememiştir” diyerek kesin bir yargıda bulunmuştur. Kendi içerisinde çok tutarlı olduğu söylenemeyen bu cümleleri bir kenara bırakırsak sonuç olarak yazar, eserin Lâmi'î Çelebi'ye aidiyetini reddetmiştir.

Yukarıdaki bilgiler birlikte düşünüldüğünde Konya İl Halk Kütüphanesi'nde 42 Kon 5811/2 demirbaş numaralı yazmanın XVI. yy. Divan şairi Lâmi'î Çelebi'nin kaleminden çıkan *Risâle-i Arûz* olduğu görülecektir. Lâmi'î'nin kendinden önce bu alanda kaleme alınan eserlerin bir benzerini vücuda getirmesini müelliflerin birbirlerinden etkilenmelerine veya model alınan bir eserin varlığına bağlamak gerekecektir.

3. LÂMÎ'Î ÇELEBİ'NİN ARUZ RİSALESİNİN METNİ

Metnin kuruluşunda gözetilen esaslar şunlardır:

Çeviri yazı uygulaması ile teşkil edilen eserde yapılan müdahaleler ve her bahrin üstünde verilen numaralar yay ayrıç () içerisinde belirtilmiştir.

Nüshadaki sayfa numaraları köşeli parantez [] ile gösterilmiştir.

Birleşik yapılı Farsça kelimeler ve ön veya son ek alan Farsça kelimeler birbirinden (-) işareti ile ayrılmıştır.

⁹ Görüşlerimizi hiç kimseyi hedef almadan, sadece bulgularımızı paylaşmak ve nihayet eserin Lâmi'î Çelebi'ye aidiyetini göstermek için ortaya koyacağımızı belirtelim.

Özel isimler büyük harfle yazılmış ve onlara gelen ekler kesme işareti (‘) ile ayrılmıştır.

Zihaflar *italik* gösterilmiştir.

[5b] Lâmi'î Çelebî

Evvân-ı ‘Arüz ve Buğür

(1)

Bağr-i Hezec-i Müşemmen-i Sâlim¹⁰

1 Gel imdi ‘ağl(1) ğavvâş it eyâ ‘ilmi hüner-perver
‘Arüz bağrine sen dalup çıkarğıl çün dür ü gevher

2 Mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün mefâ‘ilün
Buğa dirler hezec sâlim ögünde dut eyâ ser-ver

Mişâluhu bi'l-Fârisî

3 Şabâ peygâm-ı ferverdîn zi-süy-ı gül-sitân âred
‘Arüs-ı gül niğâb-ı gönçe ez-ruhsâr per dâred

et-Tağî‘

4 Şabâ peygâm / ferverdîn / zi-süy-ı gül / -sitân âred
‘Arüs-ı gül / niğâb-ı gön / çe ez-ruhsâ / r per dâred

(2)

Bağr-i Hezec-i Mağzûf-ı Müseddes

5 Şaçun ve'l-Leyl¹¹ yüzün âyet-i Nür¹²
Ruğun alnuğ durur nûrun ‘alâ nûr

6 Mefâ‘ilün mefâ‘ilün fe‘ülün
Hezec mağzûf budur ağla ey hûr

¹⁰ Bağr-i Hezec-i Müşemmen-i Sâlim: Bağr-i Hezec-i Sâlim-i Müşemmen

¹¹ Kur‘ân-ı Kerîm’in 92. suresi olan Leyl suresine işaret edilmiştir.

¹² Kur‘ân-ı Kerîm’in 24. suresi olan Nûr suresine işaret edilmiştir.

Mişāluhu bi'l-Fārisī

7 Tu ey dil-ber çün'n şīrīn ez-ānī
Ki der-güften 'aceb şekker-dehānī

(3)

Baħr-i Hezec-i Müseddes-i Aħreb-i Maķbüz-ı Maħzūf ¹³ [6a]

8 'Ālim olanuĝ işi ferecdür
Cehl ādemiye ķatı ĥaracdur

9 Mef'ūlü mefā'ilün fe'ülün
Bu baħr müseddes-i hezecdür

Mişāluhu bi'l-Fārisī

10 Zülfet zi-dilem be-bürd ārām
Ber-men nazārī kun ey dil-ārām

(4)

Baħr-i Hezec-i Müsemmen-i Aħreb-i Mekfūf-ı Maħzūf ¹⁴

11 Zülfüĝ(i) gören dā'ire-i ĥüsnüĝe 'aķreb
Didi ki yine olmış Ay'uĝ menzili 'aķreb

12 Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün¹⁵
Mekfūf olıcaķ bile oķınur hezec aħreb

Mişāluhu bi'l-Fārisī

13 Ķadreş küleh-i tārek-i Keyvān be-rübāyed
Ĥazmeş girih-i müşkil-i gerdün be-küşāyed

¹³ Baħr-i Hezec-i Müseddes-i Aħreb-i Maķbüz-ı Maħzūf: Baħr-i Hezec-i Müseddes

¹⁴ Baħr-i Hezec-i Müsemmen-i Aħreb-i Mekfūf-ı Maħzūf: Baħr-i Hezec-i Aħreb-i Mekfūf

¹⁵ Mef'ūlü mefā'īlü mefā'īlü fe'ülün: Mef'ūlü mefā'ilün mefā'ilün fe'ülün

(5)

Baħr-i Hezec-i Aħreb-i Müşemmen

14 Gül-zār-ı cinān luḫfi ħüsnünde müzeyyendür
Şīr ü 'asel (ü) kevşer la'lünde mübeyyendür

15 Mef'ülü mefā'ılün mef'ülü mefā'ılün
Uş vezn-i hezec aħreb budur ki müşemmendür

Mişāluhu bi'l-Fārisi

16 Luḫfet be-dil-ārāyī pīrāye-i cān āyed
Destet be-güher¹⁶-baħşī ser-māye-i kān āyed

(6)

Baħr-i Recez-i Sālim-i Müşemmen

17 Nisbet idersem yüzüñi Ay'a güne gelmez yakın
İşitmez iseñ eliñe āyīne alup bir bakın

18 Müstef'ılün müstef'ılün erba'a merrāt¹⁷
Sālim recez uşbu durur ayne'l-yakīn 'ilme'l-yakīn [6b]

Mişāluhu bi'l-Fārisi

19 Ez-sebze der-her cānibī ferş-i zümürüd sāḫte
V'ez-lāle der her kūşe(ī) la'l (ü) 'aķīķ endāḫte

(7)

Fer'-i Recez

20 Dil bende¹⁸ saña vü cān çāker
Vālih yañağuşa şems-i ḫāver

¹⁶ be-güher: be-gīr

¹⁷ Bu ifade veznin 4 tef'ileden oluştuğunu göstermek için kullanılmıştır.

¹⁸ bende: bende vü

21 Fa' müfte'ilün mefâ'ilün fa'
Fer'-i recezi işit i dil-ber

Mişāluhu bi'l-Fārisi

22 Ey yār-ı semen-bū vü perī-ruḥ
Dīdār-ı hüceste rüy-i ferruḥ

(8)

Baḥr-i Remel-i Müsemmen-i (Maḥzūf)

23 Āfitābı ṭal'atinüj 'ālemi rūşen kıılır
Nireye kim düşse sāyeḡ serv-ile gül-şen kıılır

24 Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Bu remel baḥri durur kim ṭab'uḡı rūşen kıılır

Mişāluhu bi'l-Fārisi

25 Dest-i ṭab'-ı tust çerḡ-i himmet (ü) baḥr-i¹⁹ hüner
Nazm u neşr-i tust 'ıkd-ı lü'lü' ü genc-i güher

(9)

Baḥr-i Remel-i (Müseddes-i) Maḥzūf

26 Her ki hūb aḡlāḡ-ıla mevşūf ola
Devlet-i kevneyn aḡa ma'tūf ola

27 Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilün
Vezni budur çün remel maḥzūf ola

¹⁹ baḥr-i: baḡreyn

Mişaluhu bi'l-Fārisī

28 Şāhibun fi'l-cūdi ma'nen bāzilun
Muhsinun fi'l-menḥi müznun hāṭilun

(10)

[7a] Baḥr-i Remel-i Müsemmen²⁰-i Maḥbūn²¹-ı Merbū²²

29 Gözüñüñ işvesine her kim iderse nazarı
Şanemā kopdı şanar fitne-i devr-i kameri

30 Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Bu durur vezn-i remel kim ola maḥbūb i perī

Mişaluhu bi'l-Fārisī

31 Güft-i cūd-ı kef-i cān-baḥş-ı tu vird-i melekest²³
Ḥāk-i der-gāh-ı tu tāc-ı ser-i²⁴ çarḥ-ı felekest²⁵

(11)

Remel-i Müseddes-i Maḥbūn-ı Maḥtū²⁶

32 Ne senüñ ḥüsnüñe var şerḥ ü beyān
Ne benüm derdüme var(dur) dermān

33 Fe'ilātün fe'ilātün fe'ilün
Remel-i ḥabn-i müseddesdür i cān

²⁰Müsemmen: Müseddes

²¹Maḥbūn: Maḥbūb

²²Baḥr-i Remel-i Müsemmen-i Maḥbūn-ı Merbū': Baḥr-i Remel-i Maḥbūn-ı Müsemmen

²³melekest: mülket

²⁴Yazmada izafet ı ile gösterilmiş.

²⁵felekest: feleket

²⁶Remel-i Müseddes-i Maḥbūn-ı Maḥtū': Baḥr-i Remel-i Maḥbūn-ı Müseddes

Mişaluhu bi'l-Fārisi

34 قلم بحر گشت کنج عطاست
Naqş-i Çîn pîş-i haţet 'ayn-ı Hıţā²⁷

(12)

Baħr-i Mużāri' -i Müsemmen-i Aħreb-i Mekkūf-ı Maħzūf²⁸

35 Peyveste kūrlar dutar elde kaşuñ kemān
Yā Rab ne şūh-ı zālīm olur uşbu bed-gümān

36 Mef'ülü fā'ilätü mefā'ilü²⁹ fā'ilün
İşit mużāri' aħrebün uş vezni bil 'ayān

Mişaluhu bi'l-Fārisi

37 Bā-himmet-i tu māye-i deryā muħaqqarest
Bā-ħātır-ı tu çeşme-i gerdün mükedderest

(13)

Baħr-i Münserih-i Müsemmen-i Maţvī-i Mekşūf³⁰

38 Lü'lü' -i terdür dişün lāle-i ħamrā yüzün
'Anber-i sārā şaçuñ nergis-i şehlā gözün [7b]

39 Müfte'ilün fā'ilün müfte'ilün fā'ilün
Münserih-i keşf-i tay zamm ola budur sözün

Mişaluhu bi'l-Fārisi

40 Pirehen-i gül niger geşte zi-mestī kabā
Turre-i şimşād bñ tāfte dest-i şabā

²⁷ Hıţā: Hıţāst

²⁸ Baħr-i Mużāri' -i Müsemmen-i Aħreb-i Mekkūf-ı Maħzūf: Baħr-i Mużāri' -i Aħreb

²⁹ mefā'ilü: mefā'ilün

³⁰ Baħr-i Münserih-i Müsemmen-i Maţvī-i Mekşūf: Baħr-i Münserih-i Maţvī-i Mekşūf

(14)

Baħr-i Münserih-i Maṭvī

41 Ey lebi³¹ yâkût-ı ter dişleri lü' lü'
Şaçları müşg-i Hıten gözleri Hindü

42 Müfte' ilün fâ' ilün müfte' ilün fâ'
Münserih-i maṭvīdür bilgil i meh-rū

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

43 Ey şude ez-ħüsn-i tu mäh-ı münevver
Ve'z girih-i sünbület bāg-ı mu' aṭṭar

(15)

Baħr-i Serī' -i Maṭvī

44 Ey şanem-i dil-ber-i ħulq-ı ħasen
Dünyede ol 'ömr-i beķâyile sen

45 Müfte' ilün müfte' ilün fâ' ilün
Maṭvī serī' uşbu durur aṅla sen

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

46 Mevsim-i 'ayş āmed ü faşl-i bahār
Bāde biyār ey şanem-i gül-'izār

(16)

Baħr-i Müctes

47 Hıyāl-i ħaṭṭuñ u ħālün kılalı dilde ķarār
Kara saçuñ gibi her dem günümi uşda³² ķarar

³¹ lebi: لبت

³² uşda: oda

48 Mefâ'ilün fe'ilâtün mefâ'ilün fa'lât
Bu baħr-i müctes(i) bilseñ duta bu baħr qarār

Miṣāluhu bi'l-Fārisī [8a]

49 Ħarām geṣt be-her cānibī ṣuden bī-dūst
Ġarāmetest be-her kūṣeī ṣuden bī-yār

(17)

Baħr-i Ħafif-i Maṭvī

50 Gül yañağunđan oldı tāze bahār
La'lün āb-ı ħayātı eyledi zār

51 Fā'ilātün mefā'ilün fe'ilün
Maṭvīdür bu ħafif i yār-ı nigār

Miṣāluhu bi'l-Fārisī

52 Çarĥ-ı inṣāf-rā medār-ı tuī
Bāğ-ı iḳbāl-rā bahār-ı tuī

(18)

Baħr-i Ħafif-i Maħbūn³³

53 Gözüñüñ fitnessine dil meftūn
Şaṣunuñ 'uḳdesine cān mecnūn³⁴

54 Fā'ilātün mefā'ilün fa'lün
Bu dur(ur) çün ħafif ola maħbūn

Miṣāluhu bi'l-Fārisī

55 Me-niṣṣn bā-refīḳ-i nā-fercām
Geh kej āmed elif zi-şoħbet-i lām

³³Maħbūn: Mecnūn

³⁴mecnūn: meftūn

(19)

Baħr-i Hafif-i Münteħab

56 Ey nigār-ı hadd-i semen v'ey ħabīb-i ğonca dehen
Gül- 'izār (u) sīm-beden serv-ķadd ü sīb-zeķan

57 Fā' ilātü müfte' ilün fā' ilātü müfte' ilün³⁵
Bu ħafif-i münteħabuğ baħrini idinseğe fen

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

58 Bā-nigār 'ayṣ buved bāmdād sāye-i gül
Der-baħār ħoṣ ne-buved bī-nigār māye-i mül

(20)

Baħr-i Müteķarib-i Sālim [8b]

59 Nigār-ı semen-ruĥ Őeker-leb perī-rüy
Beği 'anberīn Őağı ğāliyye-büy

60 Fe' ülün fe' ülün fe' ülün fe' ülün
Teķārüb³⁶ ola sālīm uṣ (ey) perī-ħū

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

61 Zi-devrān-ı ğarĥ-ı felek dil-figārem
Devā-yı dil āħir be-pīṣ(et) ki ārem

(21)

Baħr-i Müteķarib-i Maķṣūr

62 Dil ehl(i) gerek(dür)³⁷ belāya ħamül
Ne kim yārdan gelse ola ķabül

³⁵ Fā' ilātü müfte' ilün fā' ilātü müfte' ilün: Fā' ilātün müfte' ilün fā' ilün müfte' ilün

³⁶ Teķārüb: Teķārüb ki

³⁷ gerek(dür): dilā ehil gerek

63 Fe'ülün fe'ülün fe'ülün fe'ül
Teķārüb sekiz rüknilen buld'usül³⁸

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

64 Be-rüy-i tu çeşm-i felek rüşenest
Be-ferr-i tu şahn-ı zemîn gülşenest

(22)

Baħr-i Tavil

65 Bu baħr-i ṭavil(i) sen işit ey boyı uzun
Ki nice laṭif (ü) hūbdur müntehā mevzūn

66 Fe'ülün mefā'ilün fe'ülün mefā'ilün
Hemīşe sa'adet yārūn(e) devletūn uzun

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

67 Ṭavilest ān baħrī ki bāşed pür ez-gevher
Dür ü nazm-ı Tāzī-rā buved ṭa'm çün şekker

(23)

Baħr-i Medid

68 Çün medid ola müseddес vezni budur
Çin-i zülfi³⁹ gibi yārūn müşk-būdur⁴⁰

69 Fā'ilātün fā'ilātün fā'ilātün
Hoş dizilmiş lü'lü' dişūn gibi bu dür [9a]

³⁸ buldu'sül: buldu usül

³⁹ zülfi: zülfün

⁴⁰ müşk-būdur: mişl-i būdur

Mişaluhu bi'l-Fārisī

70 Pīş-i cūdet māye-i deryā muḥaḳḳar
Yā zamīret çeşme-i gerdūn mükedder

(24)

Baḥr-i Fer' -i Medīd

71 Fītnesi cāzū gözünjüñ 'ālemi dutdı ser-te-ser
Zülfünj-ile kimesne (hīç) çıķışamadı ser-be-ser

72 Müfte' ilün mefā' ilün müfte' ilün mefā' ilün
Nazm-ile her sözüñi⁴¹ kıl baḥr-i medīd(le) pür-dürer

Mişaluhu bi'l-Fārisī

73 Şāḥ-ı dıraḥt baḥt-ı tu dil-ber ü tazeī civān
Şaḥş-ı naḥīf ḥaşm-ı tu ḥasteī hor (u) nā-tüvān

(25)

Baḥr-i Basīṭ

74 'Aşkuñ durur cānumı derde giriftār iden
Hicrūñ durur cānumı irte gice zār iden

75 Müstef' ilün fā' ilün müstef' ilün fā' ilün
Baḥr-i basīṭ oldur(ur) sözüñi⁴² şeh-vār iden

Mişaluhu bi'l-Fārisī

76 Ān sünbül-i pür-şiken bükşād çün Çīn-rā
Ez-Rūm ḥoş-büy gerd ān Çīn ü⁴³ Māçīn-rā

⁴¹ sözüñi: sözüñe

⁴² sözüñi: sözüñe

⁴³ Çīn ü: Çīn-i

(26)

Baħr-i Basîṭ-i Maħbûn

77 İl̄m-(il)e muħterem it cehd eyle cān u teni
Baħr-i basîṭ direm aṅla vü diṅle beni

78 Müstef' ilün fe' ilün müstef' ilün fe' ilün
Eble'l-hevā esefen yevme'n-nevā bedenī

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

79 Ömret ḳarīn-i beḳā devlet mu'īn-i tu bād
İḳbāl ber-tu ḳabā rif' at nigīn-i tu bād

(27)

Fer'-i Basîṭ

80 Fer'-i basîṭ(i) bilseṅ irmez saṅa melāme
Vaħdet etegini dut ister-iseṅ selāme [9b]

81 Müstef' ilün fe' ülün müstef' ilün fe' ülün
Men cerrebe'l-mücerreb ḥallet bihi'n-nedāme

Miṣāluhu bi'l-Fārisi

82 Ez-āfitāb-ı rüyet 'ālem (şude) münevver
Ve'z la'l-i cān-fezāyet şekker şude mükedder

(28)

Baħr-i Kāmil

83 Naḳar itdügümce cemālünje gözümünḳ ziyāsı mezīd olur
Beṅḳ(ün) beyānın iderisem dil ü cān şafāsı mezīd olur

84 Mütefā' ilün mütefā' ilün mütefā' ilün mütefā' ilün
Buṅa baħr-i kāmil oḳur-isem sözüḳünḳ bahāsı mezīd olur

Mişaluhu bi'l-Fārisī

85 Resed ez-cefā-yı tu 'ākıbet eṣerī⁴⁴ be-sem'-i Ḥudāygān
Be-cehed bi-'avn-i 'ināyeteş dil-i men (zi-dest-i) dü rāygān

(29)

Baḥr-i Kāmil-i Maḳṭūf⁴⁵

86 Şekeri ḥacil(de) kıldı sözüñüñ nebāt (u) ḳandı
Görelî şaçıñ nesīmin(i) 'abīr ü müşg utandı

87 Mütefā'ilün fe'ülün mütefā'ilün fe'ülün
Buña kāmil-i muḳaṭṭaf diyüben adı urındı

Mişaluhu bi'l-Fārisī

88 Süḥenī ḥayāt-baḥşet zi-ḥıred 'ayār āred
Ḳalemī güher-nişāret zi-kerem şı'ār dāred

(30)

Baḥr-ı Vāfir

89 Şehā dileseñ ki sen bilesin bu vāfir(i) ḥoş
Uyar dil ü cān fehmüñi 'aḳluña bile ḳoş

90 Müfā'aletün müfā'aletün müfā'aletün
Buña 'Arabī buḥūr düşer kalan(lar)ı boş

Mişaluhu bi'l-Fārisī [10a]

91 Çü rüy-ı ḥoşet be-dīde bedīd şud şanemā
Zi-men dil ü cān u 'aḳl ba'īd şud şanemā

⁴⁴ eṣerī: şehā

⁴⁵ “Muḳaṭṭaf” şekli de kullanılmaktadır.

(31)

Baħr-i Muħtedab

92 Bu muħtedabuñ buħürını⁴⁶ añla ey cān
Ki tā dile (hem) dürüst gelür bu evzān

93 Müfā' aletün müfā' aletün fe' ülün
Ne Fārisī vü ne Türkī gelür bu mīzān

Miṣāluhu bi'l-Fārisī

94 Reved zi-dilem (zi)-ħasret-i tu qarārī
Be-rüy çü meh-nümā ki resed bahārī

(32)

Baħr-i Mütedārik ve Rekzu'l-Ĥayl⁴⁷ Nīz⁴⁸ Güyed

95 Her kimüñ reh-beri ola 'ilm⁴⁹ edeb
Aña hem-rāh hem-dem ola faẓl-ı Rab

96 Fā' ilün fā' ilün fā' ilün fā' ilün
Rekz-i ĥayli budur bilmege uş sebeb

Miṣāluhu bi'l-Fārisī

97 Ne be-tu miħnetī āverī ber-serem
Dem-be-dem cān (u) dil ĥün kunī der-berem

⁴⁶ Bu muħtedabuñ buħürını: Baħr-ı muħtedabuñ buħürını

⁴⁷ Rekzu'l-Ĥayl: واكض الخيل

⁴⁸ Nīz: بر

⁴⁹ 'ilm: 'ilm ü

(33)

(Bahr-i Mütedârik-i Müsemmen-i Maḥbûn)

98 Mütedârik eger⁵⁰ ola ḥabn-ı revân

Şanemâ ideyüm saña anı beyân

99 Fe' ilün fe' ilün fe' ilün fe' ilün

Buḡa rekz daḡı dinür aḡla 'ayân

(Mişâluhu bi'l-Fârisî)

100 Şanemâ bi-nümâ ruḡ çün ḡamerî⁵¹

Beçe ḡufye⁵² kunî zi-nazar çü perî

Tamâm şud.

SONUÇ

Lâmi'î Çelebi'nin aruz bahirlerini ve vezinlerini 100 beyitle anlattığı bu eseri ve örneklerini verdiğimiz eserler, görüldüğü gibi kendinden önce ve sonra bu konuda kaleme alınmış diğer eserlerle büyük benzerlik ve hatta aynılık içerisindedir. Bu benzerlik/aynılık, kendisini Farsça örnek beyitler de dâhil olmak üzere, beyitlerin sıralanışı ve kelime kadrosunda çok net bir şekilde göstermektedir. Bu durum, belagat ve aruz gibi manaya ve tahayyüle dayanmayan, divan edebiyatının daha çok şekil yönüne hitap eden alanlarının ortaya koyduğu esasların ve bir anlamda sınırların önceden Türk, Arap ve Fars edipler tarafından ortaya konmuş olmasına ve ardından bunun bir silsile veya sınırlı bir gelenek oluşturarak müelliflerin birbirinden etkilenmelerine bağlanabilir. Bu şekilde bu tür eserlerin kendisinden sonra varlığını farklı müelliflerle devam ettirdiği görülmektedir. Öncelikle Reşidüddîn-i Vatvât (öl. 1177)'ın *Hadâ'iku's-Sihr fî-Dakâyıki 'ş-Şi'r'i*, XV. yy. divan şairi Şeyhî'nin bazı beyitleri, İranlı Şerefüddîn-i Râmî (XIV. yy.)'nin *Enîsü'l-Uşşâk*'ı gerek Anadolu sahasında gerekse İran ve Arap coğrafyasında aynı konuda yazılmış esarlere özellikle örnek beyitler ve diğer bazı mensur bölümler noktasında bir model olmuştur.

Tüm bu bilgiler neticesinde Lâmi'î Çelebi'nin *Şerefü'l-İnsân*'da bahsettiği fakat henüz araştırmacıların istifadesine sunulan bu aruz risalesinin telif bir eser olduğu ortaya konulmuş olmakta ve bu eserin bazı karinelerle (mesela bazı yerlerinin üstü çizilmiş veya silinmiş olması ve hemen yanlarına olması gereken kelime veya kelime grubunun verilmesi, vezin aksaklıkları vb.) müellif hattı olabilmesi ihtimal dâhilindedir.

⁵⁰ eger: ki

⁵¹ Mısrada vezin aksamaktadır.

⁵² ḡufye: خفته

KAYNAKÇA

- Ayan, Gönül (1994). Lâmi'î Çelebi'nin Hayatı, Edebî Kişiliği ve Eserleri. *Selçuk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 1, 43-65.
- Coşkun, Menderes (2003). Edebî Terimler ve Aruzla İlgili bir Eser: Alî B. Hüseyin Hüsâmeddîn Amasî'nin Risâletün Mine'l-'Arûz ve Istılâhî'ş-Şi'r'i. *Türk Kültürü İncelemeleri Dergisi*, 8, 97-130.
- Çetin, M. Nihad (1991). Arûz. *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 3, 424-437.
- Çetin, Nihat (1952). Ahmedî'nin Bilinmeyen Birkaç Eseri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Tarih Dergisi*, 2, 103-108.
- Eğri, Sadettin (1997). *Lâmi'î Çelebi-Şerefü'l-İnsân (İnceleme-Metin)*. Yayınlanmamış doktora tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Erünsal, İsmail (1988). Mu'îdî'nin Miftâhu't-Teşbîh'i. *Osmanlı Araştırmaları VII-VIII*, İstanbul, 215-272.
- Erünsal, İsmail E. (2016). *Edebiyat Tarihi Yazıları (Arşiv Kayıtları, Yazma Eserler ve Kayıp Metinler)*. İstanbul: Dergâh Yayınları.
- Güleç, İsmail (2001). Gelibolulu Musluhiddin Sürûrî, Hayatı, Kişiliği, Eserleri ve Bahrû'l-Ma'ârif İsimli Eseri. *Osmanlı Araştırmaları XXI*, 211-236.
- Karaismailoğlu, Adnan (2007). Râmî. 34, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, 448-449.
- Kılıç, Mustafa (2022). Risâle-i Arûz (Lâmi'î Çelebi). *Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü (TEES)*.
- Köprülü, M. Fuad (2003). *Türk Edebiyatı Tarihi*. 5. baskı, Ankara: Akçağ Yayınları.
- Kut, Günay (1977). Bursa ve Manisa İl Halk Kütüphanelerindeki Bazı Türkçe Yazmalar Üzerinde. *Journal of Turkish Studies*, Harvard Üniversitesi, 121-147.
- Kut, Günay (2003). Lâmi'î. C 27, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, s. 96-97.
- Kut, Günay (2015). Lâmi'î Çelebi, Mahmûd b. Osmân. *Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü (TEİS)*. Türk Edebiyatı Eserler Sözlüğü (yesevi.edu.tr).
- Lâmi'î Çelebi. *Evvân-ı Arûz*. Konya İl Halk Kütüphanesi, 42 Kon 5811/2, Varak: 5b-10a.
- Saraç, M. A. Yekta (2001). Türk Edebiyatında Belagat ile İlgili Yazılan İlk Türkçe Eserlerin Değerlendirilmesi. *Kayseri ve Yöresi Kültür, Sanat ve Edebiyat Bilgi Şöleni (12-13 Nisan 2001) Bildirileri*, 2. Cilt, Kayseri, 641-650.
- Sevgi, Ahmet (2008). Ahmed-i Bardahî'nin Türkçe ve Farsça Manzum Aruz Risalesi. *Selçuk Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Edebiyat Dergisi*, 9, 37-55.
- Şafak, Yakup (1991). *Sürûrî'nin Bahrû'l-Ma'ârif'i ve Enîsü'l-'Uşşâk İle Mukayesesi*. Yayınlanmamış doktora tezi. Atatürk Üniversitesi, Erzurum.

-
- Şafak, Yakup (1997). Surûrî'nin Bahrü'l-Maârif'i ve Bu Eserdeki Teşbih ve Mecaz Unsurları. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*, 4, 217-235.
- Tezcan, Nuran (1979). Bursalı Lâmiî Çelebi. *Türkoloji Dergisi*, 8, 305-343.
- Turan, Muhittin (2019). Penbe-Zâde-i Erzen-i Rûmî'nin Risâle Fi'l-Arûz'u. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 7(18), 107-152.
- Yetiş, Kazım (2000). XVI. Yüzyıl Başında Yazılmış Bir Kavâid-i Şiiriyeye Risalesi. *Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*, 29, 285-343.

LAMİ'İ ÇELEBİ'S BOOK OF PROSODY

ABSTRACT

Works on aruz prosody mostly can be seen as a chapter in rhetoric books or as a stand-alone. In these studies, in addition to the information given about the history of the meter, salim and fer's of the meters, springs, circles, etc. verse or prose information was given on the subjects. Since some of the prosody treatises, both in the rhetoric books and presented separately, reveal the general rules of the science of prosody, the works written in this field after them followed the previous ones. In other words, especially the terminology and sample couplets of these treatises set an example for the treatises written after them. Since this exemplary work continued in some works very similarly and even in the same way, it is possible to conclude that this situation arises from either the influence of such works from each other in the historical process or the existence of a common model. In addition to being influenced by each other or being a succession, Reşidüddin-i Vatvat (d. 1177)'s Hadaiku's-Sihr fi-Dakayıki's-Şi'r, Iranian Şerefüddin-i Ramî (14th century)'s Enisü'l-Uşşak The works of Şeyhi (after 1429) and who is considered one of the founders of Divan literature, formed a model for the works written on these subjects, especially in the point of exemplary couplets and some other prose sections, both in the Anatolian field and in the Iranian and Arab geography. In both ways, it is possible to say that a limited tradition and continuity of this tradition are formed in this sense. 16th century's Divan poet Lami'î Çelebi's aruz treatise constitutes one of the rings of this tradition. The work, which has a small volume of 5 leaves, is notable for its content and structure, as well as having exemplary couplets in common with the works on this subject written before it or by its contemporaries. This article, above all, aims to provide a reminder and concise information about the history of aruz. Afterwards, introductory information will be given about Lami'î Çelebi's aruz treatise, which has not been in the use of researchers for a long time and whose existence is mentioned in *Şerefü'l-İnsan*, which is registered under the name of "Evzan-ı Aruz" in Konya Provincial Public Library 42 Kon 5811/2 fixture number. While trying to give this information, the belonging of the work in question to Lami'î Çelebi will be proven with examples from the works in this field. Finally, the text of the work will be given in accordance with the translation writing system.

Keywords: Lami'î Çelebi, aruz, aruz treatise.

ÖZGÜN METİN

